

Notitie Sociale veiligheid

Inleiding

Landschapsbeheer Friesland organiseert al jaren leuke, uitdagende activiteiten voor diverse doelgroepen. Plezier en beleving van natuur en landschap staan hierbij centraal. We zorgen voor goede instructies en deugdelijk materiaal. Daarnaast vinden we het belangrijk dat de sfeer goed is, dat iedereen respectvol met elkaar omgaat en zich veilig voelt in de groep. Dit noemen we sociale veiligheid. In deze notitie gaan we hier nader op in.

In paragraaf 1 beschrijven we wat voor ons gewenst gedrag is en wat we ongewenst vinden. Dit is samengevat in een aantal Omgangsregels. Begeleiders van groepen minderjarigen hebben een extra verantwoordelijkheid. Voor hen hebben we een Gedragscode opgesteld, in paragraaf 2 wordt hierop ingegaan. In paragraaf 3 wordt het Meldprotocol beschreven dat in werking treedt als er een melding wordt gedaan van ongewenst gedrag. In paragraaf 4 gaan we in op wat verstaan wordt onder seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hierover wordt in paragraaf 5 wat meer achtergrondinformatie verstrekt.

1. Gewenst en ongewenst gedrag - Omgangsregels

Landschapsbeheer Friesland vindt het belangrijk dat de sfeer goed is tijdens de activiteiten die we organiseren. Iedereen moet zich prettig en veilig voelen. Dit kan alleen als iedereen, deelnemers en begeleiders, elkaar in hun waarde laten en met respect behandelen. Het is een taak van begeleiders om hierop toe te zien.

Wij hebben Omgangsregels opgesteld die verwoorden hoe we met elkaar om willen gaan, met andere woorden, wat we verstaan onder gewenst gedrag. We vragen van iedereen die voor ons werkt, met ons samenwerkt, of deelneemt aan een activiteit, om zich hieraan te houden. Ze luiden als volgt:

Omgangsregels:

- We accepteren en respecteren anderen zoals ze zijn.
- We laten anderen in hun waarde en houden rekening met de grenzen die de ander aangeeft.
- We geven elkaar positieve aandacht.
- We helpen elkaar om onze grenzen te bewaken.
- We spreken de ander aan als we zien dat hij/zij deze Omgangsregels schendt.

Deze Omgangsregels zijn voor de meeste mensen heel vanzelfsprekend. Ze zijn ook heel algemeen, want het is onmogelijk om uitputtend te beschrijven wat wel en niet gewenste gedragingen zijn. Daarbij komt dat de grens tussen gewenst en ongewenst gedrag niet altijd scherp is. Bovendien kan gedrag voor de een acceptabel zijn, maar voor een ander niet.

Wat vinden we dan ongewenst gedrag? Kort gezegd: alle vormen van ongelijkwaardige behandeling in woord en gedrag, of het aanzetten daartoe. Hierbij is de beleving van het 'slachtoffer' het criterium: als deze iets als ongewenst ervaart, dan is het dat ook. Ongeacht de intenties van degene die het ongewenste gedrag vertoont.

Voorbeelden van ongewenst gedrag:

- Discrimineren, schelden, pesten, uitlachen, roddelen, negeren.
- Misbruik maken van een machtspositie.
- Vechten, geweld gebruiken, bedreigen.
- Seksueel getinte gedragingen en opmerkingen, ongewenste aanrakingen.
- Het aanzetten tot deze gedragingen.

2. Gedragscode voor begeleiders van minderjarigen

Een begeleider die met minderjarigen werkt heeft een grote verantwoordelijkheid. Naast allerlei inhoudelijke taken, moet hij/zij zorgen voor een goede sfeer en een veilig klimaat, in fysieke en psychologische zin. Dit betekent dat de begeleider oog moet hebben voor zaken die de (psychische) veiligheid kunnen bedreigen. Ook dient hij/zij zo nodig anderen aan te spreken op hun gedrag. Vanzelfsprekend dient een begeleider zelf het goede voorbeeld te geven en van onbesproken gedrag te zijn. Daarom vraagt Landschapsbeheer Friesland al haar (vrijwillige) medewerkers die met minderjarigen werken, een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) in te leveren. Daarnaast vragen wij hen om de Gedragscode te tekenen die we hebben opgesteld. Hierin staan gedragsregels waar begeleiders zich aan dienen te houden. Dit is ook weer geen uitputtende opsomming van regels, maar we hopen hiermee duidelijk te maken wat we van begeleiders verwachten en wat beslist niet kan. Met het tekenen van deze Gedragscode verklaart de (vrijwillige) medewerker de Gedragscode te kennen, te accepteren en volgens de gedragscode te zullen handelen. De Gedragscode luidt als volgt:

Gedragscode

1. Ik doe mijn best om een sfeer te scheppen waarbinnen mijn pupillen zich veilig en gerespecteerd voelen.
2. Ik houd mij aan de Omgangsregels van Landschapsbeheer Friesland en geef zelf het goede voorbeeld.
3. Ik zie erop toe dat mijn pupillen zich aan de Omgangsregels houden. Zo nodig spreek ik hen hierop aan.
4. Ik dring niet verder door in het privéleven van de pupillen dan functioneel noodzakelijk is.
5. Ik accepteer of verstrek geen (im)materiële vergoedingen die niet in de rede zijn.
6. Ik onthoud me van elke vorm van seksuele toenadering tot minderjarigen, in verbale, non-verbale, digitale of fysieke zin; ik weet dat dit onder geen beding geoorloofd is en gezien wordt als seksueel grensoverschrijdend gedrag.
7. Ik ben ervan op de hoogte dat het Wetboek van Strafrecht iedere vorm van seksuele toenadering tot kinderen onder de 18 jaar, strafbaar stelt.
8. Ik accepteer dat Landschapsbeheer Friesland maatregelen tegen mij kan nemen als ik me schuldig maak aan seksueel grensoverschrijdend gedrag, of als ik de Omgangsregels schend.

3. Meldprotocol ongewenst gedrag

Zoals gezegd dient een begeleider het goede voorbeeld te geven. Wij selecteren onze begeleiders zorgvuldig en stellen vertrouwen in hen. Gelukkig is er nog nooit aanleiding geweest om dit vertrouwen in twijfel te trekken en we hopen dat dit zo blijft. Daarnaast hopen we, dat áls een begeleider ongewenst gedrag vertoont, dit ook bij ons gemeld wordt! Dit geldt met name voor begeleiders van minderjarigen, omdat zij immers veel kwetsbaarder zijn dan volwassenen. Zeker als er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag (zie paragraaf 4), willen we dit graag horen! Dit is nl. niet alleen in onze ogen kwalijk, maar ook tegen de Wet, dus strafbaar. We hebben een Meldprotocol ontwikkeld dat in werking treedt zodra er een melding van ongewenst gedrag wordt gedaan. Het is bedoeld om een zorgvuldige behandeling van de melding te garanderen, rekening houdend met de belangen van de melder, de beschuldigde, het slachtoffer en overige betrokkenen. Het Meldprotocol is te vinden op de website.

4. Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Een vorm van ongewenst gedrag is seksueel grensoverschrijdend gedrag, met seksueel misbruik als meest verregaande uitwas.

Definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag:

Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale, digitale of fysieke zin, hetzij opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren. Dit geldt met name als er sprake is van ongelijke machtsverhoudingen (volwassene-kind, leerkracht-leerling, begeleider-pupil, e.d.).

Met name in de relatie tussen volwassen begeleiders en minderjarigen is seksueel grensoverschrijdend gedrag zéér ongewenst en ook strafbaar volgens het Wetboek van Strafrecht. Redenen om hier expliciet aandacht besteden aan te besteden.

Wanneer is gedrag seksueel grensoverschrijdend? De grens is ook hier niet altijd scherp te trekken. Lichamelijk contact is niet per definitie fout. Het kan functioneel zijn, bijvoorbeeld bij gereedschapsinstructie, of als een kind getroost wil worden. Daarbij geldt, wat voor de een prettig is, kan voor een ander ongemakkelijk zijn. Of wat op het ene moment als plezierig wordt ervaren, is dat op een ander moment niet meer. Of er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt bepaald door de 'gevoelens van de minderjarige', niet door de 'bedoelingen van de volwassene'.

Voorbeelden van seksueel grensoverschrijdend gedrag:

- Seksueel geladen opmerkingen of grapjes, in het directe contact en via digitale kanalen
- Het laten zien of toesturen van erotische afbeeldingen
- Niet functionele aanrakingen
- Het scheppen van een erotisch geladen sfeer
- Intieme relaties tussen volwassenen en minderjarigen
- Het scheppen van een klimaat waarin seksueel grensoverschrijdend gedrag gedijt

Als iemand seksueel grensoverschrijdend gedrag constateert, of een vermoeden hiervan heeft, is hij/zij *verplicht* hiervan melding te maken. Dit kan bij de Coördinator Organisatie & Personeel van, of bij een andere medewerker van Landschapsbeheer Friesland. In het Meldprotocol staat beschreven welke stappen er dan volgen (zie ook paragraaf 3). Ook bij vage vermoedens adviseren we om contact op te nemen en te overleggen over eventuele verdere stappen.

5. Achtergrondinformatie over seksueel grensoverschrijdend gedrag

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een ernstig vergrijp met vaak langdurige en ernstige gevolgen voor het slachtoffer en andere betrokkenen. Het is daarom belangrijk om het zoveel mogelijk te voorkomen. Hier kan iedereen aan bijdragen. Het helpt dan om goed geïnformeerd te zijn. Hieronder gaan we in op een aantal factoren die dit gedrag in de hand kunnen werken en wat signalen kunnen zijn als een kind te maken heeft (gehad) met seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Factoren

Er zijn een aantal factoren die maken dat seksueel grensoverschrijdend gedrag eerder een kans krijgt. Het is goed om hier alert op te zijn.

- **Afhankelijkheid:** kinderen voelen zich nogal eens afhankelijk van de begeleider en verzetten zich dan niet als deze iets voorstelt.
- **Machtsverschil:** seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat altijd samen met machtsverschil. Dit kan zijn op grond van leeftijd (volwassene tegenover kind), positie (begeleider tegenover pupil), aantal (groep tegenover individu), of fysieke kracht.
- **Kwetsbaarheid:** sommige kinderen hebben een vergrote kwetsbaarheid om slachtoffer te worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daders kiezen vaak een slachtoffer uit dat niet erg sterk in de schoenen staat, of weinig steun van anderen heeft. Het zijn vaak kinderen die 'anders' zijn, bijvoorbeeld vanwege hun afkomst, seksuele geaardheid of handicap.

- **Onwetendheid:** kinderen weten meestal nog weinig over seksualiteit. Door deze onwetendheid herkennen ze seksueel grensoverschrijdend gedrag vaak niet en weten ze niet hoe ze hun grenzen hierin kunnen aangeven.

Een goede begeleider is op de hoogte van het effect van deze factoren en houdt hier rekening mee. Bijvoorbeeld door altijd een professionele afstand te houden en te vermijden dat hij/zij zich afzondert met een kind.

Signalen

Soms vertellen kinderen het zelf als ze te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Andere kinderen zeggen het niet rechtstreeks, maar geven wel signalen af. Maar het kan ook zo zijn dat een kind (bijna) niets laat merken. Een paar algemene aanwijzingen zijn:

- **Lichamelijke klachten:** het kán een signaal zijn als een kind ineens klachten heeft die er eerst niet waren.
- **Gedragsveranderingen:** als plotseling minder plezier hebben in de activiteit, stil zijn, of zich veel terugtrekken.

Het lastige is dat deze signalen net zo goed op iets anders kunnen duiden. Goed doorvragen en de zaak onderzoeken is daarom erg belangrijk.

Een belangrijke graadmeter is het gevoel dat 'er iets niet klopt', ook al is niet meteen duidelijk waar dit door komt. Belangrijk is dat iemand een dergelijk gevoel bij zichzelf serieus neemt en het als signaal beschouwt. Bij twijfel geldt: blijf er niet mee rondlopen, deel het met iemand, ga het onderzoeken. Bij Landschapsbeheer Friesland kan hierover altijd contact opgenomen worden met de Coördinator Organisatie & Personeel.